

socialmedicinsk tidskrift

fyrtioåttonde årgången dec. 1971 häfte 10

Industrivägen 13, Solna. Tfn 08/83 20 83

Postadress: Fack, 104 01 Stockholm 60

Postgiro 11 79-1

Allmän redaktion:

Claes-Göran Westrin, redaktör och ansvarig utgivare

Axel Gisslén, biträdande redaktör

Brita Bahrton, redaktionssekreterare

Redaktionsutskott:

Ragnar Berfenstam, professor i socialmedicin, Uppsala

Per Bjurulf, professor i socialmedicin, Linköping

Lars Bremberg, direktör, Stockholm

Bengt Hedlén, socialdirektör, Malmö

Olle Höök, professor i medicinsk rehabilitering, Göteborg

Gunnar Inghe, professor i socialmedicin, Stockholm

Bertil Johansson, barnavårdsdirektör, Örebro

Bengt Lindegård, professor i socialmedicin, Göteborg

Gunnar Lindgren, professor i socialmedicin, Lund

Birger Starck, socialchef, Sundsvall

Georg Svahn, arbetsvårdsdirektör, Stockholm

Psykiatrins målsättning och organisation

Psykiatrin är ett gränsområde mellan traditionell medicin, beteendevetenskap och samhällsvetenskap. I ett gränsområde råder ofta förändringar och oro och det har sannerligen karakteriserat det psykiatriska fältet under senaste decenniet. Rådande psykiatrisk diagnostik och behandlingsmetodik har ifrågasatts och angripits. Dessa attacker har strängt taget varit lika häftiga från strikt naturvetenskapligt håll som från den psykodynamiska och socialvetenskapliga kanten.

Angreppen och oron har medfört sina problem. Det har ställt stora krav på de som arbetat inom psykiatrin och de kraven har inte minskats av att attackerna många gånger varit orättvisa och okunniga. Förändringar i arbetsmetoderna har ibland känts opraktiska och otypliga. Kanske har också allt ifrågasättandet ytterligare fördröjt kampen för att få rättmätiga resurser till den psykiatriska vården. Det har säkerligen av många politiker och administratörer känts tveksamt om man kan investera i något så omdiskuterat.

Likväl torde få förneka att kraven på förändringar huvudsakligen medfört en positiv utveckling. Det har skapat nya arbetsformer på ett sätt, som medfört, att psykiatrin blivit ett föregångsområde inom medicinsk och social vård. Exempel på detta är de olika typer av halvöppen vård, som först införts i psykiatrin, den utveckling av samarbetsformer mellan olika personalgrupper, där psykiatrin likaledes gått i spetsen osv.

Kanske vågar man också säga att psykiatrin genom alla dessa debatter och förändringar framträder i ett klarare perspektiv, med fastare konturer, och med

mer preciserade metodiska krav.

I detta nummer av SMT kan man hitta några exempel på möjligheterna att på detta sätt precisera psykiatrins uppgifter. Jan-Otto Ottosson gör ett försök att avgränsa psykiaterns arbetsområde. Björn Laurell analyserar personalstrukturen och rollfördelningen för olika personalgrupper som arbetar inom psykiatrin. Själv har jag provat att vidareutveckla tankegångar om lämplig arbetsfördelning mellan psykiatern och andra typer av läkare, främst allmänläkaren.

Dessa uppsatser representerar ansatser att belysa vissa viktiga delområden på det psykiatriska fältet. Detta kan ses mot bakgrunden av de allmänna principer för den psykiatriska vårdplaneringen som för närvarande tillämpas och som skildras översiktligt av Gunnar Holmberg. Exempel på sådan vårdplanering är socialstyrelsens principplan för Västmanlands län, i detta nummer redovisad av Henry Sälde — och ytterligare belyst av en kort sammanfattning av olika remissvar. Ett annat exempel på sådan vårdplanering erbjuder den nyligen presenterade och mycket intressanta planen för psykiatrin i Värmlands län, som också kort sammanfattas i detta nummer.

En bakgrund till dessa planer och principer erbjuder Björn Laurell och Walter Rapp i sin redogörelse för patientströmmar och behandlingsprofiler i den psykiatriska vården i Västerbottens län.

De bidrag det här är fråga om täcker naturligtvis endast vissa infallsvinklar på det angivna problemet, psykiatrins målsättning och organisation. Frågorna är också behandlade med tanke på en evolutionistisk utveckling. Detta utesluter givetvis inte att man, om siktet ställs in på längre perspektiv, kan tänka sig en betydligt mer genomgripande nydaning. Inte minst kan — som Björn Laurell påpekar — ändrade utbildningsförhållanden för läkare, psykologer och socionomer i framtiden medföra förutsättningar för en mer radikal omprövning av rollfördelningen inom det psykiatriska vårdarbetet.

Kanske kan man tänka sig att helt nya yrkeskategorier uppstår som samlar utbildningsmoment från olika nu existerande yrkesgrupper. T. ex. personal med sjuksköterskans utbildning och erfarenhet av vårdarbete och socialarbetarens systematiserade kunskap och kännedom om det sociala fältet. Eller med psykologens utbildning och träning i beteendevetenskap men med en viss medicinsk träning och en klinisk utbildning med insikt i psykopatologi.

Man kan peka på flera fördelar med sådana blandyrken. Vi går alltmer mot ett teamarbete och det är gott och väl. Men teamarbetet kan ha betydande nackdelar, tidsödande konferenser etc. Ibland är huvudorsaken till teamarbetet att man saknar en ganska liten del av en annan yrkesgrupps kunskaper — eller kanske rent av bara en officiell legitimering av en viss yrkesmässig erfarenhet.

Teamarbetet kan också i värsta fall medföra att patienten/klienten hamnar mellan två stolar. Bristen på kontinuitet är en av de mest påtagliga svagheterna på vårdområdet. Det är en brist som rimligen är proportionell mot antalet "specialister", inkopplade på ett visst fall.

Detta förhållande har inom socialvården starkt bidragit till att man övergivit en funktionsprincip och istället gått in för en helhets- eller familjeprincip. Samma utveckling ligger också bakom den aktuella diskussionen om behovet av allmänläkare. Denna utveckling mot mer allmänverksamma socialvårdare och läkare är i och för sig välkommen. Kanske skulle dock en del vara att vinna på om analysen ytterligare breddades till att — som här antyts — beakta även sådana arbetsuppgifter som idag handläggs av sjuksköterskor eller psykologer.

Jag tror att man skall vara lyhörd för behovet av sådana hybrid-yrken. Det finns en risk att de kommer bort i ett slentrianmässigt — inte minst fackligt betingat — tillämpande av traditionella yrkesgrupperingar.

C.G.W.